

Remiss av delbetänkandet En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår (SOU 2014:13) (N2014/1345/ITP)

Sammanfattning

Statens medieråd instämmer i förslagen att utreda hur digitalt baserade nationella prov kan införas i grund- och gymnasieskolan, att genomföra en satsning för att lyfta lärares och skolledares digitala kompetens, att förtydliga det digitala inslaget i lärarutbildningarna samt förslaget att öka kunskapen om effekterna av digitala inslag i svensk skola.

Statens medieråd instämmer i förslaget om nätbaserad utbildning i grund- och gymnasieskolan, men delar inte utredningens bedömning att nätbaserad utbildning ska vara ett krav för gymnasieexamen.

Statens medieråd är kritiskt till förslaget att revidera läroplanerna för grund- och gymnasieskolan i syfte att föra in begreppet digital kompetens som en basfärdighet.

Statens medieråd menar vidare att de begrepp (digital kompetens, it-pedagogik, it) som används i betänkandet är alltför snäva för att säkerställa förbättringar av undervisningen om medier och information. Statens medieråd föreslår därför användningen av begreppet medie- och informationskunnighet (MIK).

Övergripande synpunkt om begreppen digital kompetens respektive medie- och informationskunnighet (MIK)

Statens medieråd menar att delbetänkandet präglas av en otydlig begreppsanvändning som utesluter flera för sammanhanget centrala aktiviteter, processer och färdigheter. I delbetänkandet används omväxlande "digital kompetens", "it-pedagogik" samt "it" för att beteckna aktiviteter som informationsökning, kritisk informationshantering, källkritik och eget informationsskapande. Detta innebär att aktiviteter som inte sker genom digitala medier exkluderas, trots att de intellektuella och kognitiva färdigheter som krävs för dessa aktiviteter i många avseenden är de samma, oavsett om det rör information som hanteras via läsplattor, datorer och smarta telefoner eller papperstidningar, böcker eller linjära tv-sändningar. Statens medieråd föreslår därför att samlingsbegreppet medie- och informationskunnighet (MIK) istället används för att beteckna de aktiviteter, processer och färdigheter som beskrivs i delbetänkandet.

Medie- och informationskunnighet är den svenska översättningen av *Media and information literacy*, ett begrepp som 2011 lanserades av UNESCO i skriften *Media and information literacy curriculum for*

teachers.¹ En svensk bearbetning och översättning publicerades 2013.² Syftet med UNESCO-skriften var att skapa en globalt användbar läroplan för lärarutbildningarna och bringa ordning i den begreppsförvirring som präglade undervisningen när det gäller detta område. I Sverige är IT, IKT, digital kompetens, mediekompetens, digital litteracitet, medielitteracitet, mediekunskap och mediepedagogik bara några av de beteckningar som använts för identiska eller näraliggande verksamheter. I och med den accelererande konvergensen av medie- och informationsteknologier menar UNESCO att det heller inte finns någon anledning att bibehålla en uppdelning mellan mediekunnighet (som traditionellt rört medieinnehåll i massmedier som t.ex. tv, press eller film) och informationskunnighet (som traditionellt rört informationssökning, databaser, arkiv). I det samtida informations-samhället har det blivit allt svårare och mindre meningsfullt att definiera vad som är medier och vad som är information. UNESCO:s omfattande definition av medie- och informationskunnighet (MIK) lyder som följer:

Mediekunnighet

Förstå mediernas roll och funktion i ett demokratiskt samhälle.	Att veta vilka förutsättningar som krävs för att medier ska kunna uppfylla sina funktioner.	Kunna kritiskt värdera medieinnehåll utifrån mediernas funktioner.	Förmåga att använda medier för att kunna uttrycka sig och delta i den demokratiska processen.	Använda färdigheter som krävs för att producera eget medieinnehåll.
---	---	--	---	---

Informationskunnighet

Definiera och beskriva informations behov.	Söka och använda information.	Bedöma information.	Sortera information.	Använda information på ett etiskt hållbart sätt.	Förmedla information.	Använda IKT-färdigheter som krävs för att processa information.
--	-------------------------------	---------------------	----------------------	--	-----------------------	---

Eftersom denna definition är tämligen svåränvänd har Statens medieråd operationaliserat definitionen: MIK är att kunna finna, analysera, kritiskt värdera och skapa information i olika medier och kontexter.

Statens medieråd menar således att begreppen ”digital kompetens”, ”it-pedagogik” och i någon mån även ”it” bör ses som delområden inom MIK-begreppet. Den alltför snäva terminologi som används i delbetänkandet medför att stora och viktiga områden av barns och ungas medievardag undantas från de föreslagna åtgärderna. Begreppet digital kompetens är baserat på specifika teknologier, vilket medför att de intellektuella och kognitiva färdigheter som är förutsättningarna för en framgångsrik användning av dessa teknologier riskerar att få en förminskad plats i läroprocessen.

MIK bör i det förstone inte ses som ett antal fixerade kompetenser som ska läras in. MIK bör först och främst betraktas som ett perspektiv på medier och information där dessa betraktas kritiskt,

¹ Wilson, Carolyn; Grizzle, Alton; Tuazon, Ramon; Akyempong, Kwame; Cheung, Chi Kim (red.) (2011) *Media and information literacy curriculum for teachers*. Paris: UNESCO.

² Carlsson, Ulla (red) (2013) *Medie- och informationskunnighet i nätverkssamhället: Skolan och demokratin. UNESCO:s ramverk för lärare och lärarutbildning – Analyser och reflexioner*. Göteborg: Nordicom.

analytiskt och som en integrerad del av allas våra vardagsliv. Först när detta perspektiv genomsyrar skolutbildningen finns möjligheter att vidare utveckla kompetenser att finna, analysera, kritiskt värdera och skapa information i olika medier och kontexter. Se vidare avsnitt 5.8.1 nedan.

Nya undersökningar som bör beaktas

Statens medieråd har på uppdrag av regeringen (Ju2013/3289/D) genomfört en kartläggning av MIK-aktörer i Sverige *Medie- och informationskunnighet i Sverige: en kartläggning av aktörer*.³

Kartläggningen beskriver de centrala aktörerna inom MIK-området i Sverige samt

- vilka former av pedagogiska MIK-material de olika aktörerna erbjuder
- vilka teman och perspektiv som är de mest framskjutna kring MIK i Sverige för närvarande
- vilka förbindelser det finns mellan olika aktörer
- hur MIK-området kan tydliggöras och förstärkas

Kartläggningen innehåller information av central betydelse för det område som den digitala agendan berör. I rapporten lämnar Statens medieråd följande förslag för ett fortsatt arbete för att stärka barns och ungas medie- och informationskunnighet:

- samordningen av MIK-frågor bör stärkas på flera olika nivåer. Samordning saknas på departements- och myndighetsnivå. Detta gäller i stort även icke-statliga MIK-aktörer på regional och lokal nivå. Bristen på samordning gör att projekt inte delar erfarenheter och att goda exempel inte sprids nationellt. Ett samordnande organ skulle kunna samla erfarenheter, goda exempel, pedagogiska metoder samt lektionsupplägg i en kunskapsdatabas för nationell spridning
- styrdokumenterna för lärarutbildningarna behöver uppdateras för att svara mot läroplanerna för grundskolan och gymnasiet, och mot medielandskapets utveckling
- MIK-områdets centrala frågeställningar, perspektiv på digitaliseringen av skolan samt pedagogiska och didaktiska praktiker behöver förankras i forskningen. Detta kan ske genom satsningar på grundforskning och tillämpade studier
- ett arbete med att utveckla mätbara mål och standardiserade indikatorer för medie- och informationskunnighet i skolans olika stadier bör inledas, liksom att implementera ett sådant perspektiv inom lärarutbildningarna. I nuläget består kunskapen om barns och ungas medie- och informationskunnighet, liksom utvärderingarna av effektiviteten i satsningar på såväl digital teknik som MIK-undervisning, mest av grova uppskattningar
- de verksamheter som syftar till att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare bör samlas under ett gemensamt medie- och informationskunnighetsbegrepp

---

³ <http://www.statensmedierad.se/Kunskap/Medie-informationskunnighet/Kartlaggning-av-landets-MIK-aktorer/>

Avsnitt 5.8.1 Förändringar i läroplanerna och kursplanerna

Statens medieråd är kritiskt till förslaget att revidera läroplanerna för grund- och gymnasieskolan i syfte att föra in begreppet digital kompetens som en basfärdighet. Statens medieråd förordar användningen av det vidare begreppet medie- och informationskunnighet, se ovan. Vidare kan vare sig digital kompetens eller MIK betraktas som basfärdigheter på samma nivå som förmågorna att läsa, skriva och räkna. MIK är ett perspektiv som ska resultera i färdigheter och detta perspektiv förutsätter de nämnda basfärdigheterna.

Digitalt baserade nationella prov i grund- och gymnasieskolan

Statens medieråd instämmer i förslaget.

Nätbaserad utbildning i grund- och gymnasieskolan

Statens medieråd instämmer i förslaget. Myndigheten delar dock inte utredningens bedömning att det bör vara ett krav i gymnasieskolan att en elev ska ha genomgått minst en helt nätbaserad kurs inom ramen för sin gymnasieutbildning för att få ut sin gymnasieexamen.

Avsnitt 5.8.2 Lyft lärares och skolledares digitala kompetens

Digitalt kompetenslyft för lärare

Statens medieråd instämmer i förslaget, se dock myndighetens övergripande synpunkt att detta gäller MIK, inte enbart digital kompetens.

Digitalt kompetenslyft för rektorer

Statens medieråd instämmer i förslaget, se dock myndighetens övergripande synpunkt att detta gäller MIK, inte enbart digital kompetens.

Förtydliga det digitala inslaget i lärarutbildningarna

Statens medieråd instämmer i förslaget, se dock myndighetens övergripande synpunkt att detta gäller MIK, inte enbart digital kompetens. Myndigheten bedömer att det är på lärarutbildningarna som de mest kraftfulla insatserna bör genomföras. Detta understryks av resultaten från *Medie- och informationskunnighet i Sverige: en kartläggning av aktörer*, där landets lärarutbildningar i svenska, samhällskunskap och bildämnet i en enkätundersökning framhöll förbättrade styrdokument som den enskilt viktigaste faktorn för att stärka MIK-inslagen på lärarutbildningarna.

Avsnitt 5.8.3 Ökad kunskap om effekterna av digitala inslag i svensk skola

Forskning, metodutveckling och effektmätning

Statens medieråd instämmer i förslaget.

Innovationsprojekt för framtidens lärande

Statens medieråd har inga synpunkter på förslaget.

I detta ärende har Ewa Thorslund beslutat. Ulf Dalquist, Mattias Ekman, Martina Wagner, Lars Olofsson och Jan Christofferson har varit föredragande.

Ewa Thorslund
Direktör